

Avfallsavdelningen
Utredning

Styrelsen för Stockholm Avfall AB

Lägesrapport för utfasning av avfallshämtning från detaljhandeln

FÖRSLAG TILL BESLUT

Styrelsen föreslås besluta:

att godkänna rapporten

Christian Rockberger
Verkställande direktör

Malin Werner
Avdelningschef
Avfall

Bakgrund

Riksdagen fastslog den 23 april 2026 proposition 2025/26:108 *Reformering av avfallslagstiftning för ökad materialåtervinning* med ikraftträdande den 1 juli 2026 av för ärendet relevanta ändringar av miljöbalken.

Ändringarna i miljöbalken innebar bland annat att det kommunala avfall som genereras inom detaljhandeln, från den 1 juli 2026 inte längre föll under kommunalt ansvar. Avfall från torghandeln fortsätter dock ligga kvar under kommunalt ansvar.

Alla verksamheter som har detaljhandel som huvudsaklig verksamhet omfattas av förändringen, det vill säga både dagligvaruhandel och all övrig detaljhandel.

Avfallet från detaljhandeln klassas även fortsatt som kommunalt, men undantas från det kommunala monopolet. Detaljhandeln har därmed eget ansvar för allt sitt avfall.

Den korta genomförandetiden innebar utmaningar i att ge kunder goda förutsättningar för anpassning till den nya lagstiftningen. Styrelsen beslutade därför, vid möte 2026-05-08, att ge bolaget möjlighet att fortsätta hämta avfall från detaljhandeln som längst året ut, dnr 26SVOA468. Detta för att minska risken för att detaljhandelsföretag, som inte hunnit ordna egna lösningar, skulle stå utan avfallshantering. Fortsatt hämtning sker på motsvarande villkor som om avfallstaxan fortsatt gälla för dessa kunder.

Bolaget uppdrogs vid mötet att återkomma med lägesrapport avseende detaljhandelns övertagande av avfallsansvaret, samt en bedömning av förutsättningar för ett fortsatt agerande av bolaget på marknaden.

ÄRENDET

Gensvaret på den information som gått ut till detaljhandeln har hittills inte varit i förväntad omfattning. Bolaget har svårt att säga om det beror på att detaljhandeln väntar in slutdatum eller att informationen inte har nått fram tillräckligt bra. Bolaget har fått en indikation på att de större nationella dagligvarukedjorna hittills har prioriterat att lösa avfallshanteringen i kommuner som inte medgett en övergångsperiod.

Fram till vecka 37 har 43 detaljhandelskunder anmält att de har säkerställt egen avfallshantering och därmed avslutats som kund hos bolaget. Bolaget uppskattar att det kvarstår minst 636 detaljhandelskunder med aktiv hämtning.

Bolaget kommer göra förnyade utskick samt ta ny kontakt med branschorganisationer för att även försöka nå ut den vägen. Bolaget menar att det är önskvärt att göra övergången till kommersiell avfallshantering för detaljhandeln så smidig som möjligt. I grunden är dock detaljhandeln skyldig att hålla sig ajour med regelverk som är tillämpliga för sin verksamhet.

Att avsluta hämtningen vid årsskiftet under jul-och nyårshelgerna bedömdes medföra risk för komplikationer. Därför uppmanades kunder att ha en egen lösning på plats så fort som möjligt dock senast den 30 november.

Bolaget kommunicerade beslutet om möjlighet till övergångsperiod den 1 juli via brev till de kunder som identifierats ha detaljhandel som huvudverksamhet, dvs kunder registrerade med SNI-kod som börjar på 47. Motsvarande information publicerades även på hemsidan och till branschorganisationen Svensk Handel. I kommunikationen uppmanades berörda kunder att säkerställa egen hämtning från avfallshanterare som har erforderliga tillstånd.

Bolaget har historiskt inte haft skäl att notera SNI-kod för kunder i sina verksamhetssystem, därför krävdes införskaffande av data från Bolagsverket för att samköra dessa med bolagets kundregister vid identifiering av detaljhandelskunder. Det är dock troligt att vissa kunder som träffas av kriteriet detaljhandel inte har kunnat identifierats. Ett fåtal felaktiga matchningar som inte ska klassas som detaljhandel har även identifierats i senare skede. Dessa har korrigerats vartefter de upptäckts.

Ekonomiska effekter av utfasningen av detaljhandeln beskrivs i ärende till Avfallsnämnden 2026-09-25 *Taxa för avfall under kommunens ansvar för år 2027*, Dnr 26NM6.

Hämtning efter övergångsperiodens slut

Bolaget bedömer att det saknas tydliga skäl att ytterligare förlänga den beslutade perioden med hämtning av avfall från identifierade detaljhandelskunder. Det finns ett flertal marknadsaktörer som kan erbjuda tjänsten inom kommunen. Det finns vidare möjlighet för detaljhandeln att inkomma med begäran om andrahandsansvar under vissa förutsättningar. Bolaget anser att aktuella detaljhandelskunder nu har fått en rimlig tid på sig för att ställa om sin avfallshantering. Oaktat detta förmodas ett antal detaljhandelskunder agera först när bolaget avslutar sin insamling.

Bolaget gör även bedömningen att det under överskådlig tid fortsatt kommer uppdagas enstaka hämtningar från detaljhandel som inte hittats i de registersökningar som gjorts. Vartefter bolaget, tillsynsmyndighet eller kunder själva uppmärksammar kvarvarande detaljhandelskunder informeras dessa om sitt egenansvar och utfasning av dessa kunder genomförs så skyndsamt som möjligt.

Fortsatt agerande på marknaden

Förutsättningar för bolaget att agera på marknaden inom områden utöver lagstadgat ansvar regleras framförallt i lag (2025:578) om offentlig säljverksamhet (LOS) vilken trädde i kraft 1 augusti 2026.

För att bolaget skulle kunna fortsätta att erbjuda avfallshantering för detaljhandeln krävs att det är klart att sådan verksamhet inte otillbörligt påverkar privata aktörers möjligheter. Detta inkluderar särredovisning av en sådan verksamhet och säkerställande av att resurser på inget sätt subventioneras av den taxefinansierade delen av verksamheten samt en marknadsmässig prissättning. Bolaget bedömer att eventuell nytta för taxekollektivet, övriga kunder eller bolaget i dagsläget inte motiverar uppbyggnad av sådan verksamhet.

Då bolaget aktivt verkar för att under ordnade former skifta detaljhandelskunder till kommersiella alternativ bedöms inte hämtning av avfall från detaljhandelskunder som ännu inte identifierats vara i konflikt med intentionen i regelverk kring offentlig säljverksamhet (LOS).

Begäran om andrahandsansvar

Lagstiftningsändringen innebär även att den kommunala renhållaren åläggs ett andrahandsansvar för de avfallsfraktioner som avreglerades; detaljhandelns avfall, kontorspapper samt spillfett. För att kommunen ska kunna godkänna en sådan begäran måste minst ett av nedan kriterier, uppsatta i MB 15 kap 19§, vara uppfyllt:

1. det finns ett bristande utbud av tjänster för avfallshanteringen,
2. transportavstånden är orimligt långa, eller
3. avfallshanteringstjänsterna erbjuds med oskäligen avtalsvillkor.

Hittills har en (1) sådan begäran om andrahandsansvar från detaljhandel inkommit. Denna och kommande sådana begäranden kommer hanteras inom ramen för avfallsförvaltningen och vid behov avfallsnämnd för att vara förvaltningsrättsligt korrekt.

Eftersom andrahandsansvaret är tidsbegränsat och ska prövas vart femte år kommer bolaget ta fram rutiner och processer för att säkerställa hanteringen.

SLUT